

**Wymagania edukacyjne z języka polskiego
w zakresie podstawowym i rozszerzonym dla klasy pierwszej szkoły ponadgimnazjalnej (semestr 2.)**

Tematy przeznaczone dla poziomu rozszerzonego oznaczone są gwiazdką*

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczne)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
RENEANS					
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
Skąd renesans?	zna pochodzenie nazwy renesans; zna czas trwania epoki; zna fragmenty dzieła Mirandoli; wie, jakie znaczenie miał wynalazek druku; czyta ze zrozumieniem tekst współczesnego uczonego o kulturze renesansu; rozpoznaje wyrazy pokrewne; gromadzi i selekcjonuje informacje dotyczące wskazanej postaci renesansowej; przygotowuje w zespole prezentację o wskazanej postaci renesansowej	omawia zmiany, jakie nastąpiły w stosunku ludzi do starożytności, człowieka, świata; zna znaczenie kultury antycznej jako źródła inspiracji epoki; opisuje przyczyny i skutki odkryć geograficznych; definiuje reformację i humanizm; rozumie łacińską sentencję: <i>Homo sum et nihil humanum a me alienum esse put;</i> charakteryzuje renesansowy wzorzec idealnego człowieka; definiuje mecenat; opisuje kulturę polską w XVI wieku: szkolnictwo, drukarnie, ożywienie kulturalne; stosuje poprawnie w swoich wypowiedziach słownictwo: humanizm, humanitaryzm itp.;	omawia wydarzenia, które miały wpływ na powstanie renesansu; wie, czym były wyprawy krzyżowe i jakie przyniosły skutki; analizuje znaczenie krucjat, odkryć geograficznych i wynalezienia druku dla zmian w światopoglądzie epoki; ocenia skutki reformacji; porównuje stosunek średniowiecza i renesansu do starożytności, człowieka i świata; formułuje argumenty uzasadniające, że czas renesansu to złoty wiek kultury polskiej, czas ożywienia kulturalnego;	opisuje znaczenie kultury włoskiej dla rozwoju nowej epoki; określa skutki rozwoju szkolnictwa i drukarni w Polsce; objaśnia związek wzorca idealnego człowieka renesansu z humanizmem; samodzielnie ocenia wartości humanistyczne, takie jak: poszanowanie godności człowieka, wolność, tolerancja, sprawiedliwość	zna działalność Martina Lutera; ocenia światopogląd renesansowy odwołując się do doświadczeń człowieka XXI wieku;

		rozumie znaczenie Włoch jako kolebki renesansu; czyta ze zrozumieniem tekst renesansowego filozofa			
Wybitni ludzie renesansu	zna najwybitniejszych przedstawicieli kultury renesansowej i przedstawia na przykładach ich dorobek; definiuje wyrażenie <i>człowiek renesansu</i> ; stosuje je poprawnie w swoich wypowiedziach;	opisuje wszechstronny rozwój i różnorodne uzdolnienia twórców; porównuje ideał człowieka renesansu z działalnością i osiągnięciami wskazanych twórców i myślicieli; rozumie związek między światopoglądem epoki a wszechstronnym rozwojem twórców renesansu; czyta ze zrozumieniem krótki tekst filozoficzny	omawia działalność wybranych artystów i uczonych renesansu; charakteryzuje ich dorobek; rozpoznaje dzieła wybranych artystów;	definiuje irenizm, stosuje poprawnie w swoich wypowiedziach;	ocenia wpływ epoki na rozwój indywidualizmu jednostki w renesansie i współcześnie
Sztuka renesansu	zna cele sztuki renesansowej; wymienia przykłady renesansowych dzieł malarstwa, rzeźby, architektury; dostrzega pochwałę humanizmu, wielkość człowieka i jego możliwości w sztuce renesansowej;	wymienia cechy renesansowej sztuki; rozpoznaje dzieła renesansowe, wybór uzasadnia; wskazuje źródła inspiracji renesansowych twórców	analizuje wpływ światopoglądu epoki na sztukę renesansu; porównuje dzieła renesansowe ze średniowiecznymi i starożytnymi; porównuje tematykę dzieł i jej ujęcie na podstawie prac wybranych twórców renesansowych; ocenia samodzielnie sztukę XVI wieku	ocenia wpływ różnych tradycji kulturowych (np. antyk i chrześcijaństwo) na sztukę;	charakteryzuje, na przykładzie Zamościa, miasto idealne;
Petrarka – piewca miłości	zna wybrane <i>Sonet</i> y do <i>Laur</i> y;	omawia działalność Petrarki;	charakteryzuje obraz miłości zawarty	porównuje różne tłumaczenia tego	rozpoznaje i omawia wpływ Petrarki

	<p>analizuje i interpretuje wybrane <i>Sonet</i> do <i>Laury</i>, a zwłaszcza charakteryzuje podmiot liryczny, jego uczucia i emocje, sposób przeżywania miłości oraz adresata; opisuje wykreowany portret ukochanej; wie, czym charakteryzuje się sonet</p>	<p>ocenia postawę podmiotu lirycznego; definiuje erotyk i literaturę miłosną; definiuje paradoks i antytezę, rozpoznaje je w tekście poetyckim; stosuje poprawnie pojęcia: erotyk, liryka miłosna, paradoks, antyteza, sonet; odróżnia wykreowany obraz miłości od uczucia prawdziwego; rozpoznaje sonet wśród innych gatunków poetyckich</p>	<p>w <i>Sonetach do Laury</i>; objaśnia funkcję różnych środków artystycznego wyrazu, w tym antytez i paradoksów; określa, jakie miejsce zajmuje miłość w renesansowej koncepcji człowieka; porównuje miłość bohatera utworów Petrarke ze współczesnym obrazem miłości zawartym np. w filmach</p>	<p>samego sonetu; definiuje i stosuje poprawnie pojęcie petrarkizm;</p>	<p>w liryce miłosnej epok późniejszych</p>
<p>Boccaccio – mistrz noweli*</p>	<p>zna treść wybranej noweli Boccaccia; charakteryzuje bohaterów noweli, ocenia ich motywy postępowania; definiuje nowelę; wymienia typowe cechy noweli w omawianym utworze;</p>	<p>zna postać Boccaccia; analizuje, jakie prawdy o człowieku odsłania omawiana nowela; stosuje poprawnie terminy: punkt kulminacyjny, centralny motyw, „teoria sokoła”, pointa; definiuje pojęcie archaizm; zastępuje wyrażenia archaiczne obecne w tłumaczeniu ich współczesnymi odpowiednikami</p>	<p>opisuje kompozycję <i>Dekameron</i>; objaśnia wpływ na tematykę utworu i sposób przedstawienia bohaterów renesansowego hasła „człowiekiem jestem...”;</p>	<p>wie, skąd pochodzi tytuł zbioru; porównuje i ocenia funkcje literatury średniowiecznej (funkcja parenetyczna) i literatury renesansowej (literatura zawiera prawdę o człowieku, nawet tę bolesną)</p>	<p>porównuje sposób przedstawienia bohatera w utworach średniowiecznych i renesansowych;</p>
<p>Radosne życie poczciwego ziemianina</p>	<p>czyta ze zrozumieniem tekst renesansowy wykorzystując przypisy; omawia wskazane fragmenty <i>Żywota człowieka poczciwego</i>;</p>	<p>zna dorobek Mikołaja Reja i miejsce jego twórczości w polskiej literaturze; przedstawia na przykładach życie</p>	<p>rozpoznaje relacje między narratorem a odbiorcą w utworze Reja; wymienia cechy stylu Mikołaja Reja;</p>	<p>opisuje źródła renesansowego optymizmu; porównuje poglądy ludzi średniowiecza i renesansu na życie</p>	<p>ocenia renesansowy optymizm z perspektywy współczesnego człowieka, doświadczeń XX i początków XXI</p>

	<p>wie, jak renesansowy człowiek postrzegał świat i swoje w nim miejsce;</p>	<p>szlachcica ziemianina w harmonii z naturą i jej prawami; charakteryzuje model życia zawarty w utworze; formułuje argumenty potwierdzające obecność w utworze renesansowego optymizmu; stosuje poprawnie termin: literatura parenetyczna; objaśnia wizerunek świata i życia człowieka zaprezentowany w utworze literackim i dziele malarskim</p>	<p>charakteryzuje styl Mikołaja Reja na konkretnym przykładzie; analizuje zastosowane środki językowe – określa ich typ i funkcję,</p>	<p>doczesne wykorzystując poznane utwory;</p>	<p>wieku;</p>
<p>Jan Kochanowski – poeta doctus</p>	<p>zna dorobek poety i miejsce jego twórczości w polskiej literaturze; zna wybrane pieśni Jana Kochanowskiego, analizuje je; charakteryzuje podmiot liryczny pieśni Kochanowskiego; zna świat wartości obecny w omawianych utworach; omawia renesansową receptę na dobre życie w wybranych pieśniach;</p>	<p>zna najważniejsze fakty z biografii Jana Kochanowskiego; wie, dlaczego Jana Kochanowskiego nazwano <i>poeta doctus</i>; dostrzega wpływ starożytnych filozofii na pieśni Jana Kochanowskiego; charakteryzuje i ocenia postawy i wartości typowe dla omawianych pieśni; rozpoznaje hymn, sielankę, pieśń i wymienia ich cechy; wie, czym jest przerzutnia i parafraza; wskazuje w pieśni</p>	<p>opisuje wpływ starożytnych filozofii na pieśni Jana Kochanowskiego; przedstawia na przykładach wpływ starożytnych filozofii na twórczość Jana Kochanowskiego; rozumie istotę parafrazy poetyckiej; definiuje styl klasyczny i horacjanizm; rozpoznaje je w utworach stosuje poprawnie terminy: styl klasyczny, horacjanizm; określa funkcje przerzutni w utworze;</p>	<p>omawia renesansową koncepcję sławy poetyckiej; porównuje pieśni Jana Kochanowskiego z poznanymi pieśniami Horacego;</p>	<p>udowadnia polskość i europejskość twórczości Jana Kochanowskiego</p>

		przerzutnie kierując się wskazówkami i poleceniami pomocniczymi podejmuje próbę samodzielnej analizy renesansowego tekstu poetyckiego;			
Sielanka czy nie? – Żeńcy Szymona Szymonowica*	zna treść omawianych fragmentów; opisuje sytuację przedstawioną we fragmencie; charakteryzuje zachowania bohaterów; odnajduje zdania mające charakter sentencji lub przysłowia;	posługuje się słownictwem wartościującym i nacechowanym emocjonalnie; przedstawia zarzuty formułowane przez bohaterów; charakteryzuje relację między bohaterami, opisuje ich emocje; dostrzega realizm w utworze; analizuje słownictwo zastosowane w sielance; analizuje system wersyfikacyjny utworu;	dostrzega analogie pomiędzy światem ludzi a światem przyrody, uzasadnia funkcję tego zabiegu; określa funkcję zastosowanego systemu wersyfikacyjnego; wskazuje elementy utworu, które ujawniają stosunek autora do bohaterów i opisanej sytuacji;	wskazuje w utworze elementy konwencjonalne sielanki; porównuje obraz wsi wyłaniający się z utworów Reja, Kochanowskiego i Szymonowica; wykorzystuje w porównaniu wiedzę o renesansowym optymizmie	formułuje i uzasadnia swoją opinię dotyczącą wzorców językowych w utworze;
Patriotyczna i obywatelska troska Mistrza z Czarnolasu	zna i analizuje utwory Jana Kochanowskiego o tematyce patriotycznej ocenia postawę podmiotu lirycznego; określa skutki braku postawy patriotycznej; odróżnia patriotyzm od nacjonalizmu i szowinizmu	charakteryzuje polskie społeczeństwo, idealnego władcę i patriotę na podstawie wskazanych pieśni; formułuje argumenty wynikające z utworów; rozpoznaje funkcje językowe realizowane w utworach; opisuje kompozycję mowy;	określa funkcję elementów mowy w Pieśni V; określa funkcję figur retorycznych w utworach	omawia związek tematyki patriotycznej z wydarzeniami historycznymi;	omawia zadania retoryki; wymienia rodzaje mów;

		wskazuje w <i>Pieśni V</i> elementy mowy; wymienia figury retoryczne; rozpoznaje figury retoryczne w pieśniach Jana Kochanowskiego; definiuje wiersz sylabiczny; rozpoznaje wiersz sylabiczny wśród innych systemów wersyfikacyjnych; stosuje poprawnie pojęcia: retoryka, figury retoryczne, wiersz sylabiczny;			
Prorocze wizje księdza Skargi	czyta ze zrozumieniem tekst renesansowy; omawia tematykę kazania <i>O miłości ku ojczyźnie</i> ; wymienia cechy charakterystyczne kazania; opisuje obraz Jana Matejki <i>Kazanie Skargi</i> ; definiuje stylizację językową; objaśnia topos ojczyzny-okrętu; ocenia postępowanie współczesnych obywateli Rzeczypospolitej	rozumie cel kazania <i>O miłości ku ojczyźnie</i> ; ocenia poglądy P. Skargi dotyczące zjawisk zagrażających państwu; hierarchizuje wskazane przez pisarza „choroby zagrażające ojczyźnie”; zna najważniejsze figury retoryczne, wskazuje zastosowane figury retoryczne; stosuje poprawnie pojęcia: stylizacja, kazanie;	wymienia cechy stylu Skargi i stylizacji biblijnej; przedstawia na przykładach sposoby uzasadniania przez pisarza konieczności miłości ku ojczyźnie; określa funkcję figur retorycznych; rozpoznaje stylizację biblijną w <i>Kazaniach sejmowych</i> oraz we fragmentach innych utworów; poprawnie stosuje pojęcie stylizacja biblijna; analizuje obraz Jana Matejki <i>Kazanie Skargi</i>	zna dorobek Piotra Skargi ze szczególnym uwzględnieniem genezy <i>Kazań sejmowych</i> ;	
Jak poprawić Rzeczpospolitą?*	czyta ze zrozumieniem tekst renesansowy;	rozumie główną ideę tekstu Modrzewskiego;	zna działalność i dorobek Andrzeja	charakteryzuje autora tekstu na podstawie	zna fragmenty <i>Utopii</i> Thomasa Morusa;

	omawia treść wskazanych fragmentów utworu Modrzewskiego; wie, czym zajmuje się publicystyka; rozpoznaje literaturę publicystyczną; stosuje poprawnie wyraz reforma	wymienia zarzuty pisarza wobec istniejącego stanu państwa; formułuje postulaty reform, których domaga się Modrzewski; opisuje idealny model państwa stworzony przez pisarza; ocenia poglądy autora dotyczące reform w państwie;	Frycza Modrzewskiego; objaśnia argumenty przytaczane przez pisarza w utworze <i>O poprawie...</i> ;	jego poglądów; uzasadnia, na czym polegało nowatorstwo poglądów Modrzewskiego i dlaczego, darzono go uznaniem w renesansowej Europie	analizuje fragmenty <i>Utopii</i> Thomasa Morusa; definiuje utopię
Poetycka parafraza biblijnych psalmów – Psalterz Dawidów Jana Kochanowskiego	analizuje omawiane psalmy; charakteryzuje człowieka i jego miejsce w świecie	analizuje budowę psalmów, kierując się wskazówkami i poleceniami pomocniczymi podejmuje próbę samodzielnej analizy i porównania tekstów poetyckich,	stosuje poprawnie termin: parafraza, porównuje tłumaczenia psalmów	wskazuje funkcję nawiązania do psalmów i parafraz Jana Kochanowskiego w wierszu współczesnego poety,	odnajduje dominantę kompozycyjną w analizowanym utworze J. Twardowskiego
„Żaden ojciec podobno barziej nie miłował...”	zna genezę <i>Trenów</i> Jana Kochanowskiego; omawia tematykę poznanych <i>Trenów</i> ; analizuje omawiane treny; charakteryzuje podmiot liryczny i bohaterkę <i>Trenów</i> ; nazywa stany emocjonalne pogrążonego w bólu ojca; podejmuje próbę samodzielnej analizy	ocenia zaprezentowaną w <i>Trenach</i> postawę wobec cierpienia; wie, na czym polegał kryzys renesansowego światopoglądu w <i>Trenach</i> Jana Kochanowskiego; przedstawia na przykładach zanegowane w <i>Trenach</i> przez autora wartości i postawy światopoglądowe; definiuje tren;	określa skutki wpływu doświadczeń na filozofię życiową; określa skutki kryzysu światopoglądowego; rozumie ewolucję światopoglądu poety; określa funkcję dominujących w poszczególnych trenach środków stylistycznych; porównuje sposób wyrażania emocji w tekście literackim i	formułuje argumenty uzasadniające powrót poety do renesansowych wartości w <i>Trenie XIX</i> ; opisuje kompozycję trenów antycznych i <i>Trenów</i> Jana Kochanowskiego;	porównuje kompozycję trenu antycznego z kompozycją cyklu Jana Kochanowskiego, wskazuje podobieństwa układu; zna wiersz Jana Kochanowskiego <i>Epitafium Hannie Kochanowskiej</i> ; analizuje <i>Epitafium Hannie Kochanowskiej</i> ; zna utwory, w których widoczne są nawiązania do <i>Trenów</i>

	<p>porównawczej tekstu renesansowego i dwudziestowiecznego, kierując się wskazówkami i poleceniami pomocniczymi</p>	<p>definiuje topos <i>ubi sunt</i>; objaśnia funkcjonowanie w <i>Trenie X</i> toposu <i>ubi sunt</i>; rozpoznaje dominujące w poszczególnych trenach środki stylistyczne; stosuje poprawnie pojęcia: tren, topos <i>ubi sunt</i>; analizuje kompozycję dzieła malarskiego oraz jego kolorystykę określa, w jaki sposób wyrażone zostały przez malarza emocje postaci;</p>	<p>dziele malarskim</p>		<p>Jana Kochanowskiego;</p>
<p>Człowiek – reżyser czy marionetka?</p>	<p>zna i analizuje wskazane fraszki Jana Kochanowskiego; rozpoznaje postawę podmiotu lirycznego wobec wartości szczególnie cenionych przez ludzi (<i>O żywocie ludzkim</i>) i możliwości ludzkiego poznania (<i>O mądrości</i>);</p>	<p>objaśnia tytuły fraszek; opisuje topos <i>theatrum mundi</i>; wyjaśnia, dlaczego człowiek został nazwany „bożym igrzyskiem”; wymienia cechy fraszki</p>	<p>charakteryzuje koncepcję losu człowieka zawartą we fraszkach; omawia późnorenesansowy sceptycyzm; określa funkcję toposu świata-teatru we fraszce <i>O żywocie ludzkim</i>; ocenia, czy postawa podmiotu lirycznego fraszek bliższa jest tej w <i>Trenach</i> czy w <i>Pieśniach</i>; porównuje koncepcję Boga zawartą we fraszkach z wyobrażeniami Stwórcy</p>	<p>określa wpływ późnorenesansowego sceptycyzmu na koncepcję świata i człowieka, relacje między człowiekiem a Bogiem;</p>	<p>formułuje argumenty uzasadniające wyrażoną opinię dotyczącą relacji między Bogiem a człowiekiem zaprezentowanych we fraszkach i w pieśniach;</p>

			w innych utworach Jana Kochanowskiego		
Szekspir – genialny znawca duszy ludzkiej	zna treść <i>Makbeta</i> ; analizuje dramat Szekspira; charakteryzuje bohaterów; określa motywy ich postępowania; rozumie i opisuje rolę Lady Makbet; omawia cechy dramatu szekspirowskiego; definiuje perswazję; czyta ze zrozumieniem tekst popularnonaukowy dotyczący teatru elżbietańskiego;	zna dorobek Szekspira i miejsce jego twórczości w literaturze; rozpoznaje i nazywa wartości cenione przez bohaterów; ocenia postępowanie bohaterów, ich wybory; wymienia środki perswazji; rozpoznaje charakter perswazyjny wskazanych scen; wskazuje w tekście środki perswazji; przedstawia na przykładach cechy dramatu szekspirowskiego; zna przykładowe utwory, w których obecne są nawiązania do twórczości Szekspira; ocenia współczesne koncepcje inscenizacji <i>Makbeta</i>	omawia genezę <i>Makbeta</i> ; opisuje teatr za czasów Szekspira; analizuje wizję świata i człowieka wyłaniającą się z utworu; objaśnia Szekspirowską koncepcję natury ludzkiej; objaśnia funkcję świata nadprzyrodzonego w utworze; uzasadnia uniwersalizm i ponadczasowość dramatu;	zna <i>Appendix</i> Stanisława Barańczaka; porównuje dramat szekspirowski z dramatem antycznym (szczególnie kreację bohaterów, ich wpływ na własne życie);	określa funkcję nawiązań do twórczości Szekspira w literaturze polskiej
BAROK					
Barok – epoka oryginalna	zna pochodzenie nazwy epoki; zna czas trwania epoki; definiuje kontrreformację; stosuje poprawnie pojęcie kontrreformacja; czyta ze zrozumieniem tekst historyka literatury	omawia wydarzenia, które miały wpływ na powstanie baroku; wie, czym wyróżniła się barokowa koncepcja świata i człowieka; wskazuje skutki kontrreformacji;	zna czas trwania wewnętrznych faz epoki; analizuje znaczenie kryzysu religijnego, soboru w Trydencie i działalności jezuitów dla zmian w światopoglądzie epoki;	opisuje działalność Towarzystwa Jezusowego; ma świadomość związków religii, kultury i światopoglądu itp.	ocenia światopogląd barokowy odwołując się do doświadczeń człowieka XXI wieku, rozumie pojęcie gongoryzm

	o epoce		rozumie przyczyny ukształtowania się odmiennych postaw ludzi baroku wobec życia; ocenia skutki kontrreformacji; porównuje stosunek baroku i renesansu do człowieka i świata;		
Pascal – genialny matematyk i filozof	zna fragmenty <i>Myśli</i> Pascala	czyta ze zrozumieniem tekst filozoficzny; charakteryzuje obraz człowieka;	opisuje koncepcję człowieka i świata zawartą w <i>Myślach</i> Pascala; omawia dorobek Pascala	analizuje samodzielnie tekst filozoficzny; porównuje poglądy Pascala z poglądami myślicieli renesansu	ocenia poglądy barokowego filozofa, przywołując zasadne argumenty
Sztuka baroku	zna cele sztuki barokowej; zna najwybitniejszych twórców sztuki baroku i ich dzieła; przygotowuje w zespole projekt dotyczący twórcy barokowego	wymienia cechy charakterystyczne dzieł barokowych; rozpoznaje dzieła barokowe, wybór uzasadnia; charakteryzuje – na konkretnych przykładach – malarstwo, rzeźbę i architekturę barokową; czyta ze zrozumieniem tekst historyka sztuki dotyczący sztuki baroku; gromadzi i selekcjonuje wiadomości dotyczące barokowych twórców i ich dorobku; rozumie, że piękno to wartość względna	omawia źródła i inspiracje sztuki barokowej; rozumie i analizuje wpływ światopoglądu epoki na sztukę baroku; porównuje sztukę barokową ze sztuką renesansu i średniowiecza	określa wpływ odkryć naukowych na sposób przedstawiania człowieka i świata w sztuce baroku; ocenia samodzielnie sztukę XVII wieku	ma świadomość związków sztuki z czynnikami pozaartystycznymi
<i>Vanitas vanitatum et</i>	zna i analizuje wybrane	określa relacje między	określa funkcję swoistej	przywołuje właściwe	analizuje i interpretuje

<p>omnia vanitas</p>	<p>sonety Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego; charakteryzuje podmiot i adresata omawianych sonetów; wymienia cechy sonetu</p>	<p>podmiotem i adresatem w omawianych sonetach; wyjaśnia, jaką rolę w życiu człowieka odgrywa Bóg; przedstawia na przykładach przeciwników, wobec których został postawiony człowiek (<i>Sonet IIII</i>); charakteryzuje obraz człowieka i świata wylaniający się z sonetów; definiuje peryfrazę i inwersję składniową; rozpoznaje peryfrazę; wskazuje inwersję składniową; formułuje argumenty uzasadniające, że analizowany utwór jest sonetem; rozpoznaje poezję religijną zna treść poznanych utworów; wyjaśnia pochodzenie motywu <i>vanitas</i>; rozumie barokową koncepcję życia; analizuje i interpretuje wiersze Daniela Naborowskiego; analizuje dzieła malarskie wykorzystując</p>	<p>konstrukcji podmiotu lirycznego (my – ja); objaśnia poetyckie peryfrazy; określa funkcję zastosowanych środków językowych w kreowaniu obrazu świata i człowieka</p>	<p>konteksty filozoficzne; dostrzega związek między wybranym gatunkiem utworu a charakterem wypowiedzi; porównuje wylaniający się z sonetów obraz człowieka i świata z wizerunkiem tegoż w <i>Pieśniach</i> Jana Kochanowskiego; gromadzi i selekcjonuje cechy poezji Sępa-Szarzyńskiego, które łączą ją z twórczością renesansową i te, które różnią opisuje związek motywu <i>vanitas</i> z barokową koncepcją życia; omawia związek motywu przemijania ze średniowieczną koncepcją życia oraz filozofią B. Pascala</p>	<p>wiersze Józefa Baki; porównuje sposoby ukazania tego samego motywu w dziełach różnych sztuk; samodzielnie analizuje dzieła malarskie</p>
-----------------------------	--	---	--	--	---

		wskazówki; rozpoznaje barokowe środki stylistyczne; rozpoznaje motyw <i>vanitas</i> w sztuce epok późniejszych; analizuje i interpretuje utwory nawiązujące do motywu <i>vanitas</i>			
Barokowe ogrody miłości	zna przedstawicieli polskiego nurtu dworskiego; wymienia cechy baroku dworskiego i marinizmu; zna treść analizowanych tekstów Morsztyna i Naborowskiego	formułuje hipotezy interpretacyjne dotyczące tematyki omawianych wierszy barokowych; charakteryzuje podmiot liryczny i adresata; określa relacje między nimi; nazywa uczucia ujawniane w wierszach; charakteryzuje obraz kobiet i miłości wyłaniający się z wierszy barokowych; ocenia podstawowy cel poezji marinistycznej: zadziwienie czytelnika; czyta ze zrozumieniem tekst badacza literatury dotyczący barokowego konceptu; definiuje pojęcia: hiperbola, koncept, kontrast, anafora, inwersja składniowa, gradacja, sumacja; rozpoznaje w wierszach: hiperbolę, koncept, kontrast,	charakteryzuje barok dworski; rozpoznaje utwory należące do baroku dworskiego; wie, jaki był wpływ poezji marinistycznej na polską poezję dworską; analizuje kompozycję wierszy barokowych; określa funkcję barokowych środków stylistycznych w utworze; analizuje barokowy obraz przedstawiający kobiety, uwzględniając pytania pomocnicze; opisuje kanony piękna w różnych epokach	wskazuje różnice między wierszami renesansowymi i barokowymi; formułuje argumenty potwierdzające, że poezja Morsztyna jest jednocześnie zmysłowa i intelektualna; przedstawia na przykładach podobieństwa między wierszami Morsztyna i Naborowskiego; charakteryzuje współczesne kanony piękna	zna współczesne nawiązania do baroku; analizuje współczesny wiersz nawiązujący do baroku

		<p>anaforę, inwersję składniową, gradację, sumację; rozpoznaje sonet, wskazuje jego cechy w utworze</p>			
<p>Molier – mistrz komedii klasycznej</p>	<p>zna treść <i>Świętoszka</i>; streszcza <i>Świętoszka</i>; charakteryzuje bohaterów komedii</p>	<p>wyjaśnia znaczenie pojęcia komizm; omawia różne rodzaje komizmu; charakteryzuje komedię jako gatunek literacki; przedstawia na przykładach różne rodzaje komizmu; analizuje komedię Moliера; określa motywy postępowania bohaterów; rozpoznaje i nazywa wartości cenione przez bohaterów; rozumie i opisuje zjawisko ośmieszane w utworze Moliера; definiuje pojęcia: obłuda i hipokryzja; czyta ze zrozumieniem współczesny tekst dotyczący dramatu Moliера</p>	<p>stosuje poprawnie pojęcia: obłuda, hipokryzja; rozróżnia znaczenie słów: świętoszek, święty, świątobliwy; stosuje je we właściwym znaczeniu</p>	<p>dostrzega artyzm <i>Świętoszka</i></p>	<p>opisuje teatr barokowy</p>
<p>Błędny rycerz Don Kichote*</p>	<p>zna treść utworu Cervantesa (lub jego fragm.); streszcza utwór; charakteryzuje bohaterów</p>	<p>określa motywy postępowania bohaterów; rozpoznaje i nazywa wartości cenione przez bohaterów; porównuje postawy</p>	<p>wskazuje tradycyjne motywy wędrowne, wyjaśnia, na czym polega etos rycerski; wyjaśnia, na czym polega wyolbrzymienie cech postaci,</p>	<p>wyjaśnia, czemu służy wyolbrzymienie cech postaci, wyjaśnia, czemu służy karykaturalność i parodia w utworze</p>	<p>wyjaśnia etymologię archaizmu znaczeniowego „błędny rycerz”; dostrzega stereotyp rycerza utrwalonego w związkach frazeologicznych, na</p>

		bohaterów	wyjaśnia, na czym polega karykaturalność i parodia w utworze		przykładzie znaczeń związanych z wyrazem „rycerz” wyjaśnia, czym jest stereotyp językowy
Fenomen sarmatyzmu	charakteryzuje szlachcica Sarmatę oraz szlacheckie obyczaje; opisuje strój szlachecki oraz szlachecką ceremonię pogrzebową; rozpoznaje portret trumienny; wskazuje cechy charakterystyczne dla ubioru szlachcica	charakteryzuje zjawisko sarmatyzmu; wskazuje zjawiska charakterystyczne dla kultury polskiej szlachty żyjącej w XVII wieku; odróżnia zalety szlachty od jej wad, analizuje współczesne teksty poświęcone obyczajowości sarmackiej, np. strojom szlacheckim oraz ceremonii pogrzebowej, analizuje dzieła malarskie	objaśnia etymologię słów: Sarmata, sarmatyzm, sarmacki; określa, jakie zmiany zaszły w sposobie pojmowania szlacheckich wartości; wyjaśnia genezę portretów trumiennych; określa ich cechy charakterystyczne;	syntetyzuje wiedzę z różnych źródeł; przetwarza informacje, formułuje wnioski; ma świadomość ewolucji wizerunku Sarmaty	uczestniczy w dyskusji na temat kultury szlacheckiej, którą potrafi ocenić, uzasadnia swoje sądy
Wacław Potocki – oświecony Sarmata*	przedstawia biografię poety; zna treść wierszy Wacława Potockiego; definiuje pojęcie: nurt ziemiański	analizuje i interpretuje wiersze Wacława Potockiego; charakteryzuje postawę polskiej szlachty opisaną w wierszach Potockiego	rozpoznaje w wierszach Potockiego cechy charakterystyczne dla nurtu ziemiańskiego;	charakteryzuje stosunek Potockiego do sarmatyzmu	
Pisane na użytek własny	zna treść <i>Pamiętników</i> (fragm.) Jana Chryzostoma Paska; przedstawia problematykę utworu Paska; omawia biografię twórcy	analizuje i interpretuje fragmenty dzieła Jana Chryzostoma Paska; charakteryzuje szlachcica Sarmatę; analizuje tekst współczesny dotyczący barokowych pamiętników; zna treść wybranych listów Jana III Sobieskiego	wymienia cechy charakterystyczne dla barokowego pamiętnikarstwa	rozpoznaje cechy charakterystyczne stylu J. Ch. Paska; rozpoznaje cechy stylu barokowego	porównuje wizerunek królowej Marysieńki przedstawiony przez malarza i wyłaniający się z listu króla

Kontynuacje, nawiązania...	zna treść utworów późniejszych epok nawiązujących do tradycji sarmackich	definiuje pojęcie: epistolografia, rokosz; analizuje listy Jana III Sobieskiego; charakteryzuje portret Sarmaty przedstawiony w dziełach epok późniejszych, wskazuje cechy negatywne i pozytywne szlachcica Sarmaty	interpretuje utwory epok późniejszych dokonujące rozrachunku z tradycją polskiej szlachty sarmackiej	ocenia postawę szlachcica Sarmaty; rozpoznaje nawiązanie do sarmackiej kultury szlacheckiej we współczesnych tekstach kultury	porównuje sposób przedstawiania Sarmaty w różnych tekstach
OSWIECENIE					
Nadejście oświecenia	zna ramy czasowe oświecenia; wyjaśnia znaczenie nazwy epoki, wskazuje najważniejsze wydarzenia epoki	omawia genezę epoki; wymienia fazy polskiego oświecenia; dostrzega różnice między oświeceniem zachodnioeuropejskim a polskim; zna najważniejsze inicjatywy kulturalne doby oświecenia w Polsce; opisuje inicjatywy kulturalne doby oświecenia w Polsce	wyznacza fazy oświecenia w Polsce i łączy je z wydarzeniami historycznymi; porównuje oświecenie na zachodzie Europy do oświecenia w Polsce	analizuje obrazy przedstawiające ważne wydarzenia doby oświecenia; docenia wagę rozwoju życia kulturalnego w oświeceniowej Polsce	ocenia wpływ idei oświecenia na kształtowanie się systemu wartości i światopogląd współczesnego człowieka
Dzieło filozofów oświecenia	wymienia nazwiska najwybitniejszych filozofów oświecenia; wymienia najważniejsze poglądy myślicieli oświecenia	definiuje pojęcia: racjonalizm, imperatyw moralny, empiryzm, sensualizm, tabula rasa, deizm, ateizm, tolerancja; rozumie myśl: <i>Cogito ergo sum</i> ; zna treść wiersza Zbigniewa Herberta <i>Pan Cogito a ruch myśli</i> , omawia genezę imienia	rozpoznaje poglądy poszczególnych filozofów oświecenia; wyjaśnia Kartezjańskie <i>Cogito ergo sum</i> ; charakteryzuje koncepcję człowieka według Locke'a; opisuje koncepcję świata oraz człowieka i jego życia według Rousseau	opisuje, na czym polega istota oświecenia według Kanta; analizuje i interpretuje wiersz Zbigniewa Herberta	analizuje fragmenty powiastki filozoficznej Denisa Diderot, wskazuje cechy charakterystyczne powiastki filozoficznej na przykładzie <i>Kubusia Fatalisty...</i>

		bohatera wiersza – Pana Cogito; analizuje fragmenty tekstów filozoficznych; charakteryzuje poglądy myślicieli oświecenia			
Jedna epoka – trzy style	zna treść wybranych wierszy; wymienia style sztuki oświecenia; wskazuje najwybitniejszych twórców;	określa cechy charakterystyczne klasycyzmu, sentymentalizmu i rokoko; definiuje pojęcia: klasycyzm, parodia; wskazuje cechy charakterystyczne ody jako gatunku literackiego; rozpoznaje style oświeceniowej sztuki: klasycyzm, sentymentalizm, rokoko; charakteryzuje klasycyzm, rokoko, sentymentalizm; analizuje i interpretuje poznane wiersze; charakteryzuje bohatera poezji sentymentalnej; charakteryzuje stan uczuć Julii, bohaterki <i>Nowej Heloizy</i> Jana Jakuba Rousseau	rozpoznaje ogród w stylu francuskim i angielskim; zna genezę nazw: klasycyzm, sentymentalizm, rokoko; porównuje tematykę i cel poezji sentymentalnej, rokokowej i klasycystycznej; rozpoznaje parodię; określa, na czym polega parodia; analizuje i interpretuje wiersze Marii Pawlikowskiej- Jasnorzewskiej i Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego; charakteryzuje konwencję sentymentalną	rozpoznaje nawiązania do sielanki Franciszka Karpińskiego w utworach epok późniejszych; charakteryzuje francuski i angielski styl ogrodowy	ocenia różne sposoby przedstawiania świata w poezji
Ignacy Krasicki – książę poetów	wymienia najważniejsze fakty z życia Ignacego Krasickiego; wskazuje najważniejsze dzieła poety;	charakteryzuje twórczość Ignacego Krasickiego	charakteryzuje poglądy poety; opisuje jego związek z obozem królewskim;	rozumie znaczenie twórczości Ignacego Krasickiego	

<p>W kręgu bajek</p>	<p>wylicza oświeceniowych twórców bajek (La Fontaine, Trembecki, Krasicki); omawia różnice pomiędzy pojęciami: bajka i baśń; zna treść poznanych bajek</p>	<p>definiuje morał; charakteryzuje bajkę jako gatunek literacki; rozpoznaje bajkę narracyjną i epigramatyczną; wyjaśnia rolę bajki w oświeceniu; analizuje i interpretuje poznane bajki; odnajduje i wyjaśnia morał zawarty w bajkach; omawia alegoryczne znaczenia poznanych bajek; określa na czym polega dydaktyczny charakter bajek; dostrzega aktualność bajek</p>	<p>opisuje genezę bajki jako gatunki literackiego; wskazuje cechy bajki opisane we fragmencie <i>Sztuki rymotwórczej</i>; definiuje poetykę normatywną; przedstawia obraz świata i ludzi zawarty w bajkach; charakteryzuje bajkę narracyjną i epigramatyczną; rozumie różnice między pojęciami: bajka i baśń; rozpoznaje bajki i baśnie</p>	<p>udowadnia artyzm bajek; odróżnia w życiu codziennym postawy opisane w bajkach</p>	<p>ocenia dydaktyzm bajek</p>
<p>„Satyra prawdę mówi...”</p>	<p>rozpoznaje satyrę monologową i dialogową; zna treść poznanych satyr Ignacego Krasickiego;</p>	<p>definiuje pojęcia: satyra, pointa, palinodia; wymienia rodzaje satyr; charakteryzuje satyrę jako gatunek literacki; omawia różnice między satyrą monologową a dialogową; analizuje i interpretuje satyry Ignacego Krasickiego; udowadnia, przywołując odpowiednie przykłady, że twory Krasickiego <i>Do króla, Świat zepsuty, Pijaństwo, Żona modna</i> to satyry;</p>	<p>wyjaśnia rolę satyry w oświeceniu; wskazuje sposoby portretowania postaci; opisuje obraz świata zawarty w satyrach; określa funkcje komizmu; omawia działalność króla jako mecenasa</p>	<p>charakteryzuje postać króla Stanisław Augusta Poniatowskiego i jego działalność, analizuje i interpretuje utwór Jana Pietrzaka: <i>Wolny obywatel</i>; ocenia dydaktyzm satyr; odróżnia w życiu codziennym postawy ludzkie ośmieszane w satyrach Ignacego Krasickiego</p>	<p>porównuje satyrę współczesną do satyr oświeceniowych</p>

		<p>omawia zarzuty stawiane królowi w satyrze <i>Do króla</i>; wymienia najważniejsze fakty z życia Stanisława Augusta Poniatowskiego; przedstawia postawy krytykowane przez Ignacego Krasickiego; interpretuje topos ojczyzny-okrętu z satyry <i>Świat zepsuty</i>; określa, na czym polega dydaktyczny charakter satyr; wskazuje przykłady komizmu w utworach; rozumie i opisuje zjawisko cudzoziemszczyzny, charakteryzuje pozytywne wzorce osobowe zawarte w satyrach</p>			
O miłości ojczyzny	<p>zna treść poznanych utworów; wskazuje najważniejsze wydarzenia polskiego oświecenia; rozumie, na czym polega wartość patriotyzmu</p>	<p>opisuje Szkołę Rycerską; omawia genezę <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i>, <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> oraz <i>Żalów Sarmaty</i>; wskazuje cechy charakterystyczne hymnu; recytuje słowa <i>Mazurka Dąbrowskiego</i>; omawia znaczenie Legionów Polskich we Włoszech;</p>	<p>wie, gdzie znajduje się Muzeum Hymnu Narodowego; charakteryzuje rolę <i>Mazurka Dąbrowskiego</i> w historii Polski; przedstawia stosunek poetów do utraty niepodległości</p>	<p>porównuje postawy zaprezentowane w poznanych wierszach</p>	<p>charakteryzuje działalność Szkoły Rycerskiej</p>

		<p>analizuje i interpretuje poznane utwory; porównuje słowa <i>Pieśni legionów polskich we Włoszech</i> ze słowami <i>Mazurka Dąbrowskiego</i>; opisuje budowę poznanych utworów</p>			
Scena teatralna*	wymienia twórców sceny narodowej	<p>omawia genezę Teatru Narodowego; określa tematykę oświeceniowych sztuk teatralnych; docenia wagę życia kulturalnego w Polsce czyta ze zrozumieniem współczesny tekst poświęcony teatrowi oświeceniowemu; analizuje fragm. <i>Powrotu pośła</i> Juliana Ursyna Niemcewicza</p>	charakteryzuje polski teatr oświeceniowy	rozumie i opisuje znaczenie teatru w oświeceniu; akceptuje różnorodność funkcji pełnionych przez teatr	ma świadomość roli współczesnego teatru
Z językiem za pan brat	definiuje pojęcia: zapożyczenie, latynizmy	<p>rozpoznaje zapożyczenia w tekście, wskazuje języki, które stały się źródłem zapożyczeń w renesansie, baroku i oświeceniu; wymienia przykłady zapożyczeń z różnych języków</p>	charakteryzuje rodzaje zapożyczeń;	odróżnia uzasadnione użycie zapożyczenia od nieuzasadnionego	opisuje konsekwencje zapożyczeń